ٽر ولسن پريزيڊنٽ امريڪا جنھن انھن خيالن کي تائيد ڦهلائي

خود هڪ پيري قبول ڪيو آهي ته انهيءَ سنسار سنگهه ۾ ڪي

ل تي سگهن ٿا جيڪي پورا آزاد ۽ طاقتور آهن. تڏهن

پهچون ٿا ته ڪهڙي آڌار بنا پنهنجي قوم کي آزاد ڪرائڻ

نين انگلنڊ سان ملي سگهنداسين ۽ پائر ٻنهي وهنداسين ؟

ر عمل آهي. آزادگيءَ جي منڊليءَ ۾ رکو آزاد ويهي سگهندا

۽ ره وهڻ جي ڪوشش ڪندا ته رکو پيڙجڻ لاءِ.

سچ ته هيستائين جن آزادگي پاتي آهي تن پوءِ [illegible] کي پيش

ڪوشش ڪئي آهي. پر اسين هيءَ ڳالهه چونداسين ته اس

هند ديش جي رهاڪن جيڪا آزادگي لاءِ لڙائي هينئر شروع ڪئي آ

مهاتما گانڌي هن

ا ساڳين نمونن تي هلندڙ نه آهي.

رڪ جو طريقو نئون پيدا ڪيو آهي يعني ته هيءُ اهنسا جي

صولن تي بيٺل آهي. ۽ جيڪڏهن سڀ انهيءَ تحريڪ کي ڪامياب

ڪرائڻ ۾ مدد گار ٿيا ته اميد اها آهي ته ڪجهه ترقيءَ فائدو

ڪ ڪان ته اُن ڪان - اڳ

پوند وا پر چاهه هي ڪهڙو ٻه رستو اسين ورنو ته اُن

ياڻ کي آزاد ڪرائڻ گهرجيون ۽ نه ڪي اول ٻين سان ملڻ

جي اڇا ڪريون

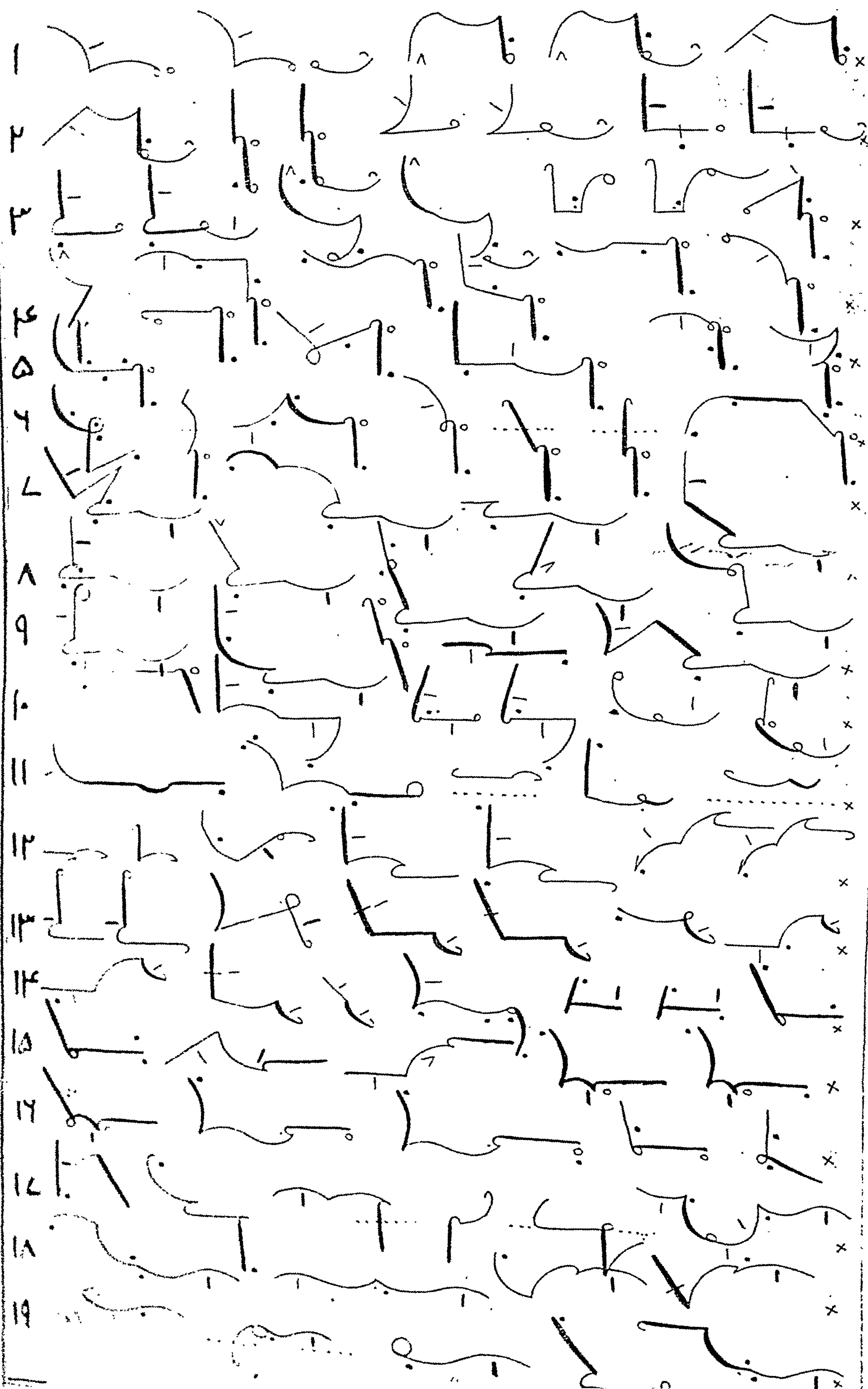
چمڙا پوش زرپوش لچاونت سيلونت شرڌاونت ڪمياونت
ڌاوند دندان سازي ١٣. جيل سازي قانون ساز
ڪيمياگري ڪمانگر سوداگري زرگري صابونگري
ءاگر ڪاريگري بادگير دستگيري يادگيري سپاهگيري
سراب خوناب ١٤. بزدل صاحب دل سنگدل
يڪدل طلاق نامه ضمانت نامه غلطي نامه قسم نامه
١٥. وصيت نامه نيازنامه عنايت نامه منع نامه اشتهارنامه
پڌر نامه ريگستان ١٦. قبرستان پرستان گلستان
نگلستان مهاتما جيوآتما خوشنما رهنما قطب نما.
١٧. سيلوان ديباوان ڪمياوان حاڪمزادو نگهباني
ڪشتيبان دربان دفتربندي ١٨. سربند نالبند
نظربندي سرمدائي گلابداني ميرداني قاعدي‌دان وڪالت
١٩. جاءِ نشين پڙدي نشين تخت نشين گادي نشين هيبتناڪ
ضررناڪ ٢٠. غضبناڪ خيرخواهي بدخواهي دلخواهي
سداچاري حسن پرست. ٢١. خداپرستي بت پرستي
بت پرست دعاگو بدگو آنفروش ڪاميابي سزاوار. ٢٢.
پالڻهار رکڻهار مگڻهار غاليچه فروشي خوامخواه.

مشق ٩٩

مشق ۹۸

۱. ترکټبازي شیطان بازي بدول بازي بندوق بازي
دمبازي حیله بازي چرچي بازي ۲. جانبازي خاربازي
خار بازي توکبازي کیډ بازي چوبازي زمیندارې
۳. شانداري آبداري جاگیرداري امانت داري برخورداري
بیلداري تعلقداري حوالداري ۴. خاطرداري دعویداري
دفترداري دفعداري دیانت داري راجداري رشتیداري
رسالیداري ۵. عبادت خانه عجائب خانه غسل خانه
کارخانه موديخانه ډاک خانه بُت خانه ډوبي خانو ۶.
جیل خانو پوت خانو قند خانه پنجوخانه لشکري خانه
توبخانه پشیابت خانه بُردِبار ۷. بردباري کاربارې
صدبار قلمزن مردگي افسردگي فرضندگي چراگاه
۸. شکارگاه شرمگاه نیازمندي رضامندي وصیتمندي
دولت مندي ۹. سعادت مندي سودمندي صلحمندي
احتیاج مندي طاقتمندي ۱۰. گټنيخوري مفتخوري
مغزخوري چغلخوري رشوت خوري پرده پوش

مشق ۹۷



ور۔ ي
آنما
نما
هار
وان
زادو۔ي
بان

بختاور۔ي
پرما نما
طاقت
خوش نما
مه
سرجڑهار
منگنهار
اپائے
سوپیاوان
کلاوان
صاحب زادو
شهزادو
نگهبان
نگهباني
کشتي بان

بند۔ ي
دلبند
دلبندي
نظربند
نظربندي

گين۔ي
غم گين
غم گيني
دان۔ي
قدردان
قدرداني
کيميادان

دالو۔ي
بار دالو
آلت۔ي
وکالت
نشين۔ي
بالانشين
بالانشيني
ناک
غم ناک
غضب ناک
ضررناک

خواه-هي   خيرخواه   خيرخواهي
بد خواه   بد خواهي
چار-ي   لوڪاچاري
ليڪا چاري
انگيز   حئرت انگيز
پرست-ي   حسن پرست   حسن پرستي
خدا پرست   خدا پرستي
گو-ءِ   دعاگو   سخت گوءِ
بد گوءِ
فروش-ي   ڪتب فروش   ڪتب فروشي
ڪار-ي   زيان ڪار-ي   زناڪاري
ياب-ي   سزاياب-ي   ڪامياب-ي
وار   سزاوار   سزوار.
گذر   دم گذر   دم گذر
دراز-ي   زبان دراز   زبان درازي

١١٤. لفظي حروف گذي خواه ذار آخري سنڌي لاءِ ڪم آڻي سگهجن ٿا. مثال:-

عطامحمد   شير دل
بزدل   خوش دل

خانہ۔ اـي
توب خانہ
پاءِ خانہ
مسافر
بار۔ اـي
صد بار۔ ي
کار بار۔ ي
کش۔ي
جفاکش
جفاکشي
کشاکش
کشاکشي
زن۔ ي
توپزن
توپزني
گي
بندگي
زندگي
مردانگي
گاه
چراگاه
آرام گاه
منزل گاه
پوش۔ ي
چشم پوش
چشم پوشي
ونت
پگونت
گنٹونت
وند۔ ي
خداوند
خداوندي
ساز۔ ي
کارساز۔ ي
ناساز۔ ي
گر۔ ي
سوداگر۔ ي
کاريگر۔ ي
مار
کٹمار
آتنا مار
گار۔ ي
آزمودگار۔ ي
گيري
دلگير۔ ي
يادگيري
آب۔ و۔ اـي
تيزاب
شرابي
نامہ۔ ي
آفرين نامہ
پندنامہ
اشتہار نامہ
دبہ نامہ
ستان
ريگستان
پرستان

باب ۳۲
آخري سند.

۱۱۲. بازي لاءِ نبدو گول (٥) لفظ جي پڇاڙيءَ يا ڌار آخر ۾ لکڻ گهرجي مثال:-

بندوق بازي — گولي بازي

بازن ۽ بازيون-ين لاءِ ننڍي گول جي پڇاڙيءَ نشان لکڻ گهرجي. مثال:- بندوق بازيون

بندوق بازين — گولي بازيون

مند- مندي لاءِ ـ يا ـ گڏ يا ڌار لکڻ گهرجي.

مثال:- احسانمند-ي — هوشمندي

بخش لاءِ ـ لکڻ گهرجي. مثال — محمدبخش

نبي بخش — مولابخش

خور-ي لاءِ ـ گڏ يا ڌار لکڻ گهرجي

حرام خور-يا — ويياج خوري

انهن جي جمع لاءِ ن ڪنڊو لکڻ گهرجي. مثال:-

حرام خورن — حرام خوريون

۱۱۳. ٻيا آخري سند رواجي قانونن پٽاندر لکڻ گهرجن مثال

داري — سرداري — ايمانداري

عهديداري

وَرتائُ وِرتجِڻ وَرِتڻ وِرِچڻ وَرِجهڻ

وَرِسائڻ وِرِسيڻ ٨ وِرمَنڻ وِرِلِڪ

وِرهڻ وِرهائو وِڙهڻ وِڪرو ويڪر

وَڪٽڻ وَڪرُ ۵ وِيڙ وِرُ ڏيڇي

وِياڪرڻ وِيڙهاڪ وِيڙهڻ وِيڙهندڙ وِيڙهو

ويڪر.

بابُ ١٣

”يُ“ اڏگول

١٠١ع حرف صحيح يا ساڪن حرف علت جي اڳيان جي حالت ۾ سڀني نشانن جي بدران ڪي اڏ گول علامتون لڳي سگهجن ٿيون، هيٺيون واسطر.

	علامت	مطلب	مثال
١		يا	خيال
٢		يي	پيئي
٣		يو ، يہ	آيئون ، ريل
٤		يوَ ، يہَ	رڪائيون ، وڻ

١٠

١١

١٢

مشق ٨٧

(و اڌ گول هيٺين لفظن ۾)

١٠ واڪڻ واڳڙ وڪيل وڪالت ويران
ويڪڻ وچڙ وچڙندڙ. ٢٠ وارثي واريا سو
واقف ڪار واڪڙ وتڙو وتڙڻ وجڙڻ وچڙڻ
وڇڙڻ ٣٠. وڇڙي وڇڙڻ وڇڙال وراڪو
وارڻ ورائڻ ورچائڻ وريچ وريچڻ ورق
٤٠ ورڻ ورنائڻ ورلو ورڇ وريام
وڙڻ وڙڪڻ وقوف وڪوڙ وڪوڙڻ ٥٠
وڪڻ وڳندي وڳو ويتر ويراڳ ويران ويڙهيچو
ويڳاڻو

ن ڪنڊيل
(و لاءِ نشان ڇڙهيا هيٺين لفظن ۾)

٦٠ وارتا ورنڌي وچوڙڻ وچوڙ وچارڻ
وچوڙڻ وچوڙو وچيڙو ورانڌ ٧٠ وراهڻ ورناءُ

ويجهرائي ... ويجهر ... واسكم

وِرونه ... وكيل ... وكالت.

مشق ٨٦

لفظي حروف:- وار و - ا - يِ - ي ... وارپون - ين - وارن

واقعات ... وقت ... وارنٽ ... ورندو - ا - ي

وِگهي ... ووتر - وو ... ويچار - ي - يِ

ويچار - و - ي - يِ

١

٢

٣

٤

٥

٦

٧

٨

٩

حادثہ-کي ڏسندي ڏسندي نيٺ گاڏيءَ سيٽ وجائي ۽ جڏهن هلڻ-لڳي تڏهن گاڏيءَ-جي اندران هڪ-سؤ جڻن-جو آواز آيو "ڀارت-ماتا-جي-جئه". پڙهندڙ شايد پيچندا-ته اُهن مسڪينن ڪهڙي-خطا ڪئي-هئي جو هڙي پوليس ني ڏنائون. آگسٽ مهيني-م اِها ڳالهه-ٿي-هئي. پنجاب ديش-مان هڪ-سؤ پوليٽيڪل قئدي ٻاهر انڊمان ٻيٽن م ڪاري پاڻيءَ-ڏي موڪلڻ-م ٿي آيا. اِها پشن-جي-حالت انسان سان-ٿي ۽-اِها خبر هند-ديش-م اِهڙيءَ طرح ظاهر نه-ٿي پر-وچي آمريڪا-جي هڪ-اخبار-م پڙهي ٿي ۽-هاڻ آخبارن-جي ڏوارا هتي ظاهر ٿي-آهي. هن ڳالهه-جي يڪدم جاچ ٿئڻ گهرجي.

باب ٣٠

و اڏنول

١٠٣ ڪ، ڪ، گ، گهه، م، مب، ر رهيناهين نوڙي نٿاهين ۽ نڙ، در، چر، جر جي منڌ م اڏنول (ء) گڏڻ سان و لکي سگهجي ٿو. مثال:- واڪ ويڪ واڪاڻ وڪر واگهو ويمو وار وير

پنهنجن ضروري ڪمن-مان واندا ٿين. لاچار
سڀ - ڪجهه اُتيئي ڪرڻو-ٿي-پئن. بوءِ اهڙي-جي-
-هُئي. نه-فقط-ايترو مگر ڪالهه-ڪان آج-ڏينهن تاءِ
ڪين ڪاڏي-لاءِ ٻه رُڳو هڪ-پيرو ماڻي ملي-هُئي.
ء سا-ٻه ڪئن؟ جئن ڪتن-کي اُڇلائي ڏبي-آهي تئن
دريءَ-ڪان اندر ماڻي اُڇلائي-ٿي-ويئي. اَجا تاءِ
اِنهن انسانن کي پاڻي پِئڻ لاءِ ڪون ڏنو-هُوائون.
هو پاڻي پاڻي ڪري-ٿي مُئا. پر ٻڌي ڪير-ٿو. ڪنهن-
-کي-ٿي کهل اچي. گاڏيءَ-جي گندگي، پاڻيءَ-جي اڻاٺ
وغيره تڪليفن-ڪري ڪيترا ته تپ سبب بيمار-هوا.
اُنهن بيمارن-جي ٻه ڪا سنڀال ڪان-ٿي-ٿي. هڪ-
-ٻئي جي هيٺان-مٿان پٿرن وانگر پئل-هوا. گاڏيءَ
-جي دريءَ-ڪان مُنهن ڪيڏي ٻاهر اِسٽيشن-تي بيٺلن
سان رت پيئي-رُنائون ته-ڪهڙي-نه تڪليف اسان
سان-آهي. پر پوليس ڪين ڳالهائڻ-جي موڪل نه-
-پيئي-ڏيئي-ڪين روڪ پيئي-ڪئي. آخر گاڏيءَ-
-جي پرسان بيٺلن مان ڪن-کي کهل پيئي جن اسٽيشن-
-ماستر ءِ-ٻئن-تي زور آندو-ته ڪجهه بندوبست سندن-
-واسطي ٿئي پر ٻڌي ڪوئي ڪون. اِهڙي دل ڏارينڊڙ

۷۰ ماڪيءَ مُدعا ضعف زرعي پُجڙتيءَ انڪلرؤءِ
جُوريءَ شريعت ۸۰ پيريءَ مُدعي والنتيري
ڪليءَ پارٽيءَ ٻنيءَ ٻاريءَ ٻيارٽيءَ.

مشق ۸۵

دکن جي ڪهاڻيءَ بابت ڪجهه ذڪرُ

الله آباد ۾ اوچتو هڪ اخبار جي ايڊيٽر کي خبر پئي ملي ته اسٽيشن تي هڪ گاڏي اچڻي آهي اُن ۾ ڪيترن انسانن سان تڪليف آهي. اخبار جو ايڊيٽر يڪدم هڪ رپورٽر ساڻ ڪري اسٽيشن تي آيو. سندن ٻه ڇهڻ ۽ گاڏيءَ جو ٻه اچڻ. اها گاڏي پنجاب کان آئيل هئي. گاڏيءَ جي پڇاڙيءَ ۾ هڪ گاڏو بند هو. اُن گاڏي مان ڪيترائي پيئي آيا ۽ اُٺيءَ گاڏيءَ تي پوليس جو پهرو هو. گاڏو فقط ۳۸ جڻن جي وهڻ لائق هو، پر منجهس هڪ سؤ انسان بند هوا. گاڏيءَ مان ڪيئي بوءِ پيئي آئي. گاڏيءَ ۾ ڪو به ڪاڪوس ڪون هو. ۽ اُنهن انسانن کي موڪل نه پئي ملي ته ڪو گاڏيءَ کان هيٺ لهي اچي

علامت	چالاڪ	مثال
	اي ✽ پيوڪيل حرف علت	ڏيئو ؛ پيئ
	اي ✽	ڏيءُ
	اويا آ ✽	ڏوءَ ؛ چيئي ؛ چيئي
	اُويا اُ ✽	ڪوئلا ؛ لوئيءَ ؛ ڊ
		سوئر ؛ هُئو
		موءِ ؛ دعا
		مجموعو ؛ سُئي

١٠٣ ڪنهن مُرڪب حرف علت ۾ پن ڪان وڌيڪ حرف علت ڪين ٿا ڦرين پن جي علامت کي ٽڪ گڏ ڏسان اهو مُرڪب حرف علت لکي سگهجي ٿو. ؛ مثال ڏيئوءَ ؛ گولوءَ.

مشق ٨٤

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦



پوءِ ته پوليس جو ڪماني صاحب آيو ۽ ماڻهن تي گولي مار شروع ڪئي
خاطر ايترو به ته لکيو هو ته ٿاڻي مان پوليس سامان ڪڍي هٿن سان
ساڙي ڏوهه وڌو آهي ته ماڻهن باهه ڏني آهي وغيره وغيره. انهيءَ خاطر
نيپال آفيس ۽ ٿاڻن جي ساڙڻ وغيره جي ڳالهه ڪان ٿو ڪري. تازو
سرڪاري آيل تار مان ڏسجي ٿو ته آگري جو هڪ سرڪاري وڏو عملدار
لکي ٿو ته هن ڪوڙي خبر ڏني آهي ۽ ڪيتري سچي حقيقت لڪائي آهي.
هن صاحب فقط هڪ حقيقت کي رد ڏنو آهي ته ڪورٽ ۾ ماڻهن کي
تنبيه ملي ته گوڙ نه ڪن. سو ائين نه آهي. هو صاحب بهادر وري
چوي ٿو ته جنسين ماڻهن پوليس کي تڪليف نه ڏني تيسين پوليس
ماڻهن کي تڪليف نه ڏني ۽ متان گولي نه هلائي. خير علي ڳڙهه ۾
هينئر سانت آهي. هت تار اجان گهٽ ڪري قائم آهي. پوليس
جو پهرو اجان جاري آهي. پنڊت جواهرلعل نهرو اجان اوڏاهين
آهي. انجام ڏنو اٿس ته ڪابه ميٽنگ ڪونه ڪئي تقرير نه ڪندس.

باب ۲۹

بيا مُرڪب حروف علت.

۱۰۱. اڳيئي ڏيکاريل مُرڪب حروف علت کان سواءِ بيا هيٺيان
مرڪب حروف علت آهن.

موجود آهن تنڊهن انهيءَ سوال ۾ هن مهل هٽ وجهڻ مثل باهه
سان راند ڪرڻ جي آهي. تنهن جي ڪري معزز هندن ليڊرن
جو هن ڳالهه ڏانهن رخ ڇڪائي ڪين عرض ٿو ڪجي ته ڪنهن طرح
پاڻ ۾ گڏجي ڪو اعلان ڪري پنهجي هندو ڀائرن کي هيڙهيءَ طرح جي
ترڪ تڪرار ڪرڻ کان روڪين. انهيءَ طرح قومي اتحاد جا دشمن
انهيءَ سوال جي اختلافن مان فائدو نه وٺندا، نه ته سندن فائدي
وٺڻ جو گهڻو خطرو آهي. آءٌ مسلمان ڀائرن کي به وينتي ڪندس
ته جيئن افغانستان جي امير هن ڪوس جي بندش ڪئي آهي تئين
توهان به مٿس ڪري نالو ڪڍو.

مشق ٨٣

علي ڳڙهه ۾ ڳڙٻڙ.

علي ڳڙهه ۾ تازو جيڪا ڳڙٻڙ مچي هئي تنهن بابت سرڪار جي
طرف جو بيان ڏٺو سين. آسان کي اُن مهل ئي گمان هو ته ڳڙٻڙ
ميرٺ جا سبب دل سان نه لڳن. ٨ تاريخ جولائي ١٩٢١ جي هڪ
اخبار ۾ هڪ خط جا خبر لکي ٿو تنهن منجهان معلوم آهي ته
قصور ٻئي ڪو اورآهي. ماڻهن کي پيٺ اول پوليس جي هئي ۽ ايترو
ته پوليس ماڻهن کي تڪليف ڏيڻ جو عجيب ٿو لڳي ته ڪيئن ماڻهن کي ڪانڌو
پوليس ڏنڊن سان خوب ماڻهن کي مار ڏئي ته به ماڻهن ڪجهه به ڪين

ڏيان نہ اٿس. ٢٢. ٻڌائي سگهندين تہ قطع تعلقات تحرڪ جو ليڊر ڪير آهي؟ ٢٣. هن رٿ جي نيڪي وڻائيندڙ-ڪي بہ آفرين هجي.

مشق ٨٢

اسان جا ڪي هندو ڀائر جو هيتري تر تڪرار ڪري وڏي ڪيس-ڪي بند ڪرڻ جي سوال کي ميٽنگن ۾ ٺهراون پيش ڪرڻ جي وسيلي فيصل ڪرڻ گهرن ٿا سو ڇو؟ ڏسجي ٿو تہ ڪراچي حيدرآباد ۽ سکر ۾ شايد هي ٺهراءُ جلد بحال ٿي ويندا. جيڪب آباد ۾ بہ شايد هي ٺهراءُ جلد پاس ٿي وڃي ڇو جو اُتي ماڻهن ۾ هن ڪوس لاءِ بلڪل گهڻي نفرت آهي. اهڙيءَ طرح بيءَ شهر ۽ گوٺ پڻ هن سوال کي هٿ ۾ ڪري جلد فيصلو ڪندا. اِن جو نتيجو ڇا ٿيندو سو چڱيءَ طرح سوچڻ کپي. جڏهانڪر هندن ۽ مسلمانن جي پاڻ ۾ ايڪتائي آهي تڏهانڪر گهڻن ڪري سڀئي سمجهو مسلمان ۽ عام مسلمان مان بہ چڱو تعداد اِن ڪوس بند ڪرڻ جي ڪوشش ۾ آهن. پوءِ خبر نٿي پوي تہ اسان جي هندو ڀائرن کي ڇا ايتري تر تڪرار ڪئي آهي. في الحال حالت ڏسو تہ ڪهڙي آهي. افسوس جو اڃان ڪيترا سارا مسلمان آهن جن جي هن ڪوس سان محبت آهي هن جو سبب وري هي بہ آهي جو سوراج کان زيادہ هن ڪوس بند ڪرڻ سان ڪن هندن کي محبت آهي. جڏهن اهي بد حالتون اجاڻ

تمثار بي-ويندو-آهي. ٩. اوهان وات وڏو-آهي بلڪل-وڏو **واجبي طرح** گهر-ڪري ته سو-هاته سيکي اوهانکي ملي-ها. ١٠. مون اوهانکي **واجبي طور** پيئ ڏورايا ته ا-آهن چاڪاڻ جو اوهان مُنهجي دل سخت رنج ڪيئ-آهي. ١١. پڙهندين ٻه ڪين پوءِ مان ٻه **ان طرح (انهي طرح)** لهڻ-جي اُميد-ٿو-ڪرين ١٢. توکي حُڪم ٿا-ڏيون ته تن ڪلاڪن **اندر** اسانجي جاءِ جيڏي وچ زنه ڪورٽ ۾ توکي ڪرڙو-ڪنداسين. ١٣. توکي صلاح **ڏيندڙ** ٻه ڪو هڪ وڏو-بيوقوف ٿو ڏسجي ته هن **چنگي طرح** صلاح نه ڏني-اٿس. ١٤. اوهان ڪنهن-جي دوا **ڪندڙ** آهيو. مُنهجي نظر ۾ ته فائدو اڳي-کان هيڻر بلڪل-گهٽو ٿو ڏسجيو. ١٥. مونکي هڪ سنگتي-آهي جو هر روز صبح ۽-شام جو شِو-جي مندر ۾ **ويندڙ**-آهي. ١٦. ڦريا ڙ جاءِ-جو **وڻندڙ** ٻول پوءِ پاڻهي پاڻ ۾ ٿي پونداسين. ١٧. هنکي ننڊي-هُوندي-کان ئي پيٽ ۾ هلاڪي-**ٿيندڙ** آهي. ڪا اَج ڪلهه-جي ڪان اٿس. ١٨. ٻڌجي ٿو-ته پروفيسر شاهاڻي **ڪائونسل جي ميمبر** جنهن تازو **ميمبري** جي استيفعا ڏني-هُئي سو وري ڪائونسل جي ميمبري-لاءِ اُميدوار بيٺو-آهي. ١٩. هن تحرڪ جو **هلائيندڙ** ڪير-آهي ۽ گهڻي-مدت کان اهو تحرڪ **هلندڙ**-آهي. ٢٠. مونکي هن **وفادار** نوڪر-جي **وفاداري**-۾ ڪو به شڪ نه-آهي. ٢١. هو بنه نروار آور آهي پنهجي پراڻي-جو

مشق ٨١

لفظي حرف:- هلائيندڙ ... هلندڙ ... ميمبر-ي

وفادار-ي ... اندر ... ايندڙ

ڪندڙ ... واجبي طور ... واجبي طرح

ڏيندر ... ٿيندر ... ونائيندڙ - وندڙ

زوراور-ي ... عام طرح ... چنگي طرح

ليڊر ... انطرح - اهڙي طرح ... ويندڙ

١. سڪندڙ ڪمپائونڊر ڪسندر ترندڙ پٽاندر ايماندار ٢. ايمانداري سپٽمبر ٺڪاڻيدار ٺڪاڻيداري سبندڙ پوئنڪندڙ ٣. آڌامندڙ پڌر هوادار زميندار زمينداري ذمي دار ذمي داري. ٤. ڪماندر لويندر نينگر وڇندڙ وٽندڙ پريندر ڪٺليندر ٥. رسائيندڙ پيڪيدار قبولدار قبولداري بندر بندرن طرفدار. ٦. طرفداري ششدر خريدار خريداري چيندڙ ڇُلائيندڙ مزيدار. ٧. مزيداري سنيالبندڙ. آزاريندڙ وندائيندڙ ڏاريندڙ سامبرمتي

٨. **ايندر** جمعه جي ڏينه خالقڏنه هال ۾ هڪ وڏي-ميٽنگ-ٿيندي **عام طرح**-ته اهڙن موقعن-تي اِهو حال پرڇي



باب ٢٨

اصول تضعيف

٩٦. (الف) کپي، نشان کي پٺيءَ ڪرڻ سان تر، تار ۽ در، دار گڏجي ٿو مثال ... آر در ... متر
مُردار ... متر ... مُدر

(ب) سڌي نشان کي پٺيءَ ڪرڻ سان تر، تار ۽ در، دار فقط تڏهن گڏجي ٿو، جڏهن

(١) اوائلي گول يا (٢) آخري ڪنڊو يا (٣) آخري مُرڪب حرف علت شامل هجيس يا (٤) جڏهن پٺيءَ ڪنهن نشان جي پٺيان اچي: مثال ... سبتر ... صوبيدار ... گفتار
رفتار ... پاڻودر ... ڪبوتر ... حقدار
مگر ... گڏر ... ڪتر

٩٧. ... کي پٺيءَ ڪرڻ سان مر گڏجي ٿي: مثال:-
... دسمبر ... پيغمبر ... دگنبر

مگر جڏهن آخري ڪنڊو جڪڙيل هوندو اٿس ته پوءِ در دار گڏجي ٿو: مثال ... ڪنبائينده ... جنبائينده
... ڏنيائيندر ... ڏيپيندر

٩٨. ... کي پٺيءَ ڪرڻ سان مر ۽ ڪر گڏجي ٿو: مثال

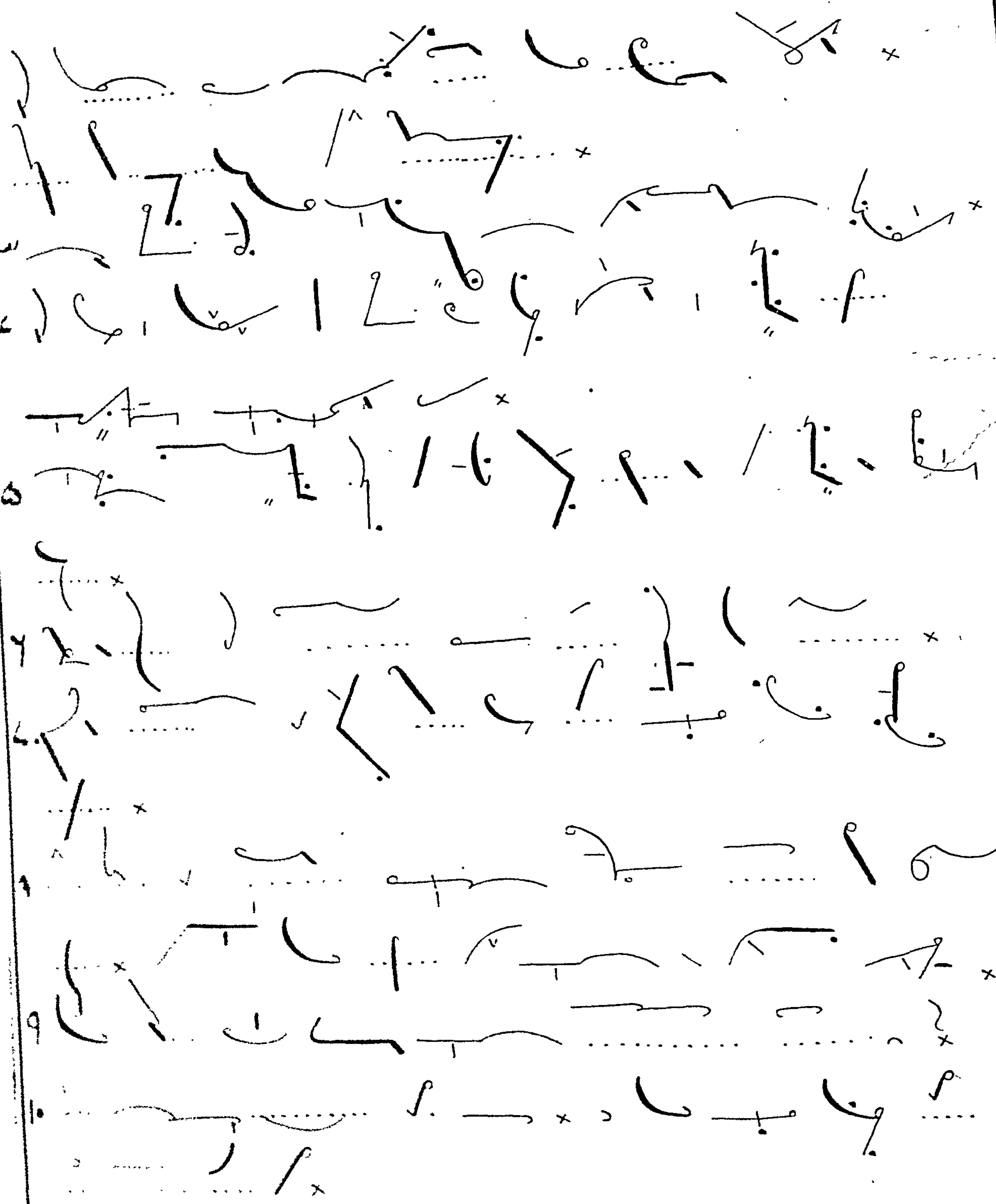
مشق ۷۹

لفظي حروف:- گارڊ … پارٽ … بورڊ … سفارت

برٽش … سهوليت … وارڊ … ورتو-ا-ي-يِ

ڪرائيندو-ا-ي-ي … سمجهائيندو-ا-ي-يِ

سمجهندو-ا-ي-يِ



مشق ٤٨

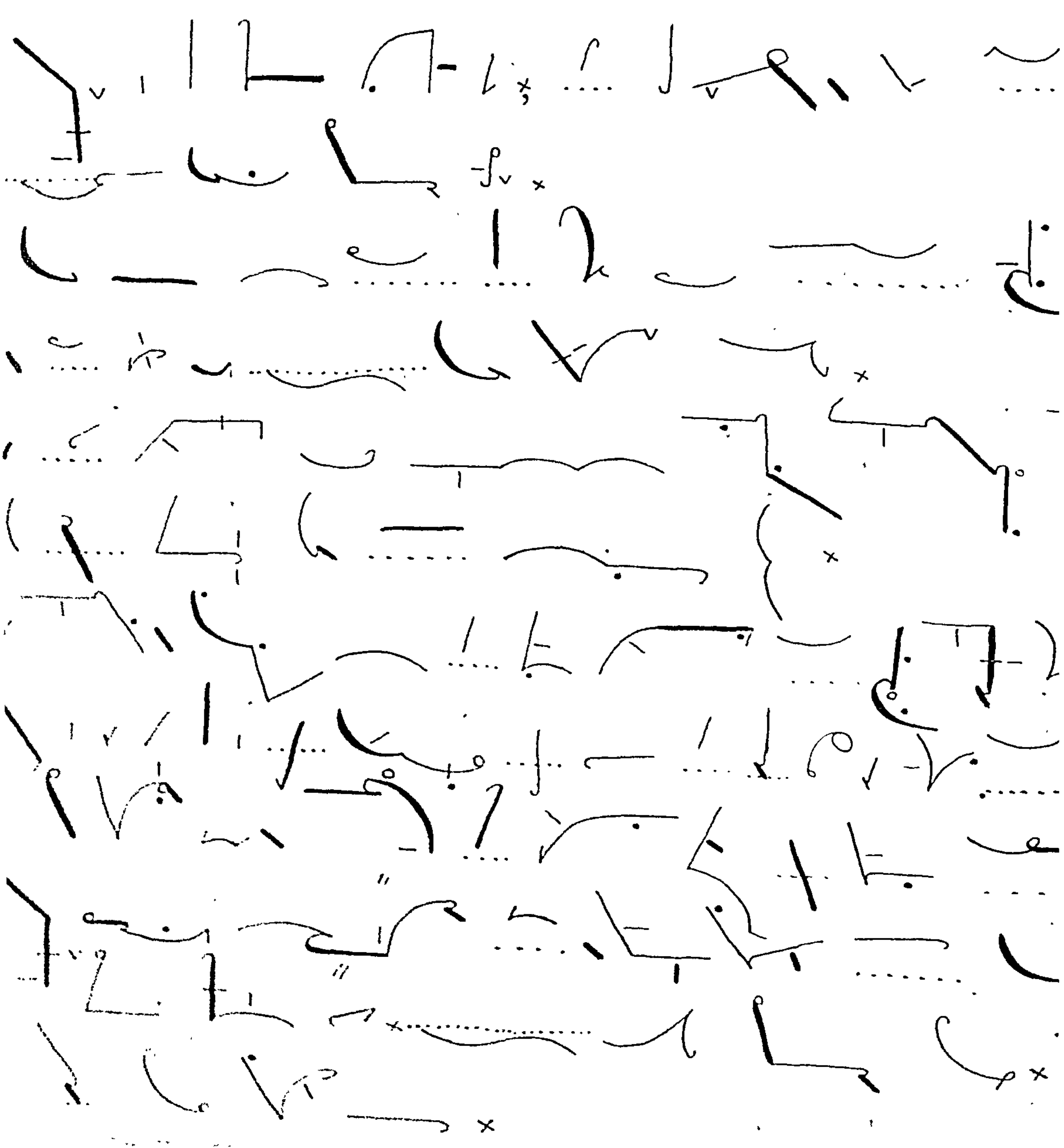
لفظي حروف:- بادشاهـ-ي ملاقات-ي ملڪيت شدت-ي بعد پيد دولت عدالت-ي
ولايت-ي

١. ڪنهن **ولايت** ۾ گهمندي ڦرندي مُنهنجي هڪ شاهوڪار سان **ملاقات** ٿي جنهن کي پٽ ٿيندي ڪون هو. ونس **ملڪيت** زر زيور خواه پيءَ نقدي **دولت** جو نه ليکوئي ڪون هو. شاهوڪار خواه مسڪين جو به ونس سنڌو يا **پيد** ڪون هوندو هو. سندس هر روز نيم هوندو هو صبوح جو سويل اُٿي اشنان ڪري جنهن **بعد** مسڪينن، فقيرن وغيره کي دان ڪري وهندو هو. ٢. بادشاه نوشيروان عادل جي **عدالت** جو نه ضرور سڪنهن پڌو هوندو. هو اهڙو نه **عدالت** جو پورو هو جو آج ڏينه سوڌو سندس نالو يادگار آهي. ٣. مولو پيءَ هرطرح سنو آهي مگر هڪ عيب منجهس آهي جو هو بلڪل شدتي آهي. جڏهن ڪنهن **شدت** ۾ ٿو چڙهي ته هيٺ مٿي جو سانگو نٿو ٿئيس. ٤. جو توهان هاڻ **ولايتي** مال آصل گهرائيندائي ڪون آهيو ڇا؟ ٥. آج آسانجي صاحب وٽ انٺ **ملاقاتي ملاقات** لاءِ آيا هوا، اِن ڪري هو آج آفيس گهٽي دير تاءِ ويٺو هو. ٦. آج ڪلهه ڏسو نه انگريزن جي **بادشاهي** ۾ آسين

۱۹. ڪابلي **هندو**ءَ جو ڏڪان صدرءِ ۾ کھڙي هند آهي.
ڙن اُن ڪان بوٽ ٺھرائين ته ٺو مگر هو ڪوتا **معياد** وڃجي ڙلائيندءِ.
مونکي ته هُن **سانده** ۲ مهينه بوٽ سيليپر لاءِ ڙلايو. ۲۰.
هندو اصل **هند** لفظمان نڪتو آهي جنهجي معنيٰ آهي ڪارو،

مشق ۷۷

لفظي حروف:- ..../ چاڪاڻ ته ، چوته اوچتو - ا - ي - ي
/ اچوته اچي - ته ، چاتي ، جيڏي - ي ..../ چالاڪ ..... اِن رهيت اُن رهيت
..... ياد ـ يڏ ..... حڪومت ـ حڪمت.



پر-هيئر ڪي-پرن بلڪل پڪو آهي ۽ ڪڏهن به نه ڦرندس. ٨.
ميرن جي راج ۾ تنو به ڪڏهن سنڌ جي گادي هوندو هو
٩. مُنهنجو چوڻ فقط ايترو آهي ته جهڙي ريت مان تو اوهان
سان هلان تهڙيءَ ريت اوهان مون سان هلو. ١٠. ايترو ته
مون وٽ به پئسو موجود ڪونهي جو ننهنجا ايڏا پن پري سگهان.
ڀلي آئي ته وچي پي ڪا آسامي تڪ. ١١. مطلب ته شيءِ
سُٺي ۽ تنت ناهي وٽ پئسا جيڪي چوندين سي تو کي ڏيندا سين.
١٢. اجا تاءِ ته ڏيڻ خير ڪندو پيئي آيو آهي آئينده به اُن ئي
پلاريءَ تي ننگ آهي. ١٣. مون کي ته سمجهه ۾ ئي ڪجهه نٿو
اچي ته الائي ڪٿن ۽ ڪهڙي ريت هن جنٽلمن جي جند
هن ڪم مان آجي ٿي سگهندي. ١٤. هن هُنر سکڻ ۾
نهايت ٦ مهينا ڪن لڳندا جي بلڪل چڱيءَ ريت ويهي محنت
ڪبي ته نه ته بلڪل گهڻو عرصو لڳي ويندو. ١٥. بلفعل ته
اِئي سانت ۾ رهو پل ته ڪجهه مدت پاڻ ساهه پوئتي جا
پاڳ پوءِ سان آهن. ١٦. هو اِجهو تو بدلي ٿيئي پوءِ ته
سڀ آفيس منجها ئونس ڇڏي پوندي. ١٧. هو جيڪي تقرير
جا نوٽ وٺي آيو آهي سي بلڪل مختصر آهن ۽ منجهان ڪو ڪم نه نيل
نه نڪرندو. ١٨. هن جو فيصلو اجان سول ڪورٽ ۾
زير دريافت آهي. فيصلي ٿئڻ تي آءٌ پاڻهي اطلاع ڪندس.

اينڊو-ا-ي-يِ، هِندُ، هندو ... هوندو-ا-ي-ي

مرد-ي، ميعاد-ي ... عمدو-ا-ي، اُميد-ن، اُميدي

سانڍهه - ... سندو-ا-ي-يِ ... سنڌس-يس

چڱيءَ رِيت ... آئينده ... ٿڙيءَ رِيت ... تڙڻ-ايڙو-ايءِ

جهڙيءَ رِيت ... پيل-ي-ا-ن ... پوئتي ... پوءِ ن

کهڙي رِيت ... ڪورٽ ... نه ته، نهايت ... نونٽ، انت

اڄان تائين، اڃا ته ... جنٽلمن-ين-ي

١. مونکي ڪالهه-کان ٿورو-ٿورو تپ **اينڊو** آهي؛ اڄ به لڳ البت گرم-آهن. ٢. هيڏي **اينڊي** توکي ڪيتري-مدت لڳي؛ ٻئي نه هڪ ڪلاڪ-۾ اينڊا-آهن. ٣. مونکي اوهانجي **مدد** جو ڪپ-آهي. **اُميد** نه ڪنهن-به حالت-۾ نراس نه-ڪندو. ٤. اڄ ڏينهن بلڪل-**عمدو** آهي دل ٿي-چوي-ته **هوند** ڪلفٽن هلجي. اوهان-جي ڪهڙي-مرضي آهي. ٥. تون تولا-رام کي ڳل **سنڌي** اهڙي-ته چيات وهائي-آهي جو **سنڌس** ٻچڻ-جي اصل **اُميد**-ڪانهي. ٦. جيڪڏهن تون **چڱيءَ** رِيت پڙهندين-ته سيکو توکي پائيندو؛ ٻيءَ-صورت-۾ هرڪو توکي حقارت-جي نظر-سان ڏسندو. ٧. **آئينده**-لاءِ مون هنکي انجام ڏنو-آهي ته تيوڻ-تلي کي آءٌ اصل ويجهو نه ويندس. اٺين-**هوندو**-ته مون اڳ-۾ به اهڙو انجام ڏيئي وري ڀڳو هجي

٨. چپاڻون لپاڻون نباڻون نوبتون عقوبتون ٽپتن
ٻتنِ پٽڪ پاٽيءِ ٩. راجپوتانا بدنام-ي بدنصيب
تابوت نابوتن ٽپت تپتن ٽوٽ ٽوٽن ١٠. پيت
پتن پٽ پٺون پيوت جماعت-ون چماٺ-ون دبردوشن
١١. رطوبت-ن رغبت-ون هيبتناڪ رحمت-ون
سماد-ون ١٢. ڪبٽ ڪبٽن قيمت-ون محبتون
ثبوتن سياپتين ثابتين ١٣. تعلقاتين هيتگون
ماتائون مطلبين مرتبن مٽدن ١٤. ڪرتوت
ڪرتوتن محتاج محتاجي.

مشق ٤٦

لفظي حروف:- ‿...... آندو-ا-ي-ي ، هند.

باب ٢٧

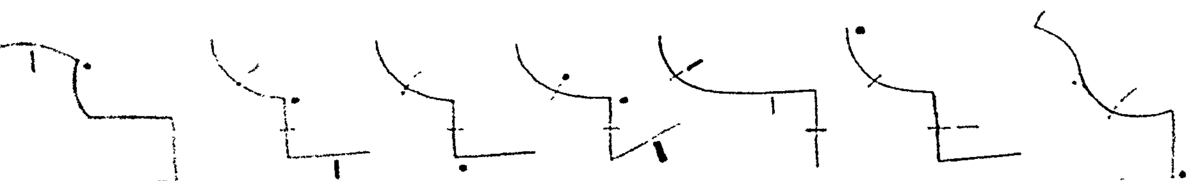
اصول تنصيف

آڻ پوري ڊيگهه وارا نشان.

٩٥ (الف) هي اڌ پوري ڊيگهه وارا نشان ايستاءِ هڪ ٻئي سان گ
نشا لکي سگهجن جيستاءِ ڪ سندن ميلاپ واري هنڌ ڪا ڪنڊ نه ٿئي
مثال طاقت برڪت نه پر قوڪت ڪڙڪاڻ
آمانت لڳندو.

(ب) جيڪڏهن ڪي هي اڌ پوري ڊيگهه جا هم صورت سڌا نشان گڏ
لڳنا پون ته نصف سڄي ڪان ڌار لکي سگهجي ٿو نه هيٺين ء ريت.
مثال ١١- پربت ١٠ تعداد ١/ چيچت بدبخت ١/ چڏجي.
(ج) جيڪڏهن ڪنهن نصف ٿل نشان کي **ن** گڏڻ سان اچي
لفظ جو جمع ٿئي ته جدا لکي سگهجي ٿو هيٺين ء ريت ۽
نبات نباتون مڙدن ميٽنگون اميد

مشق ٧٥



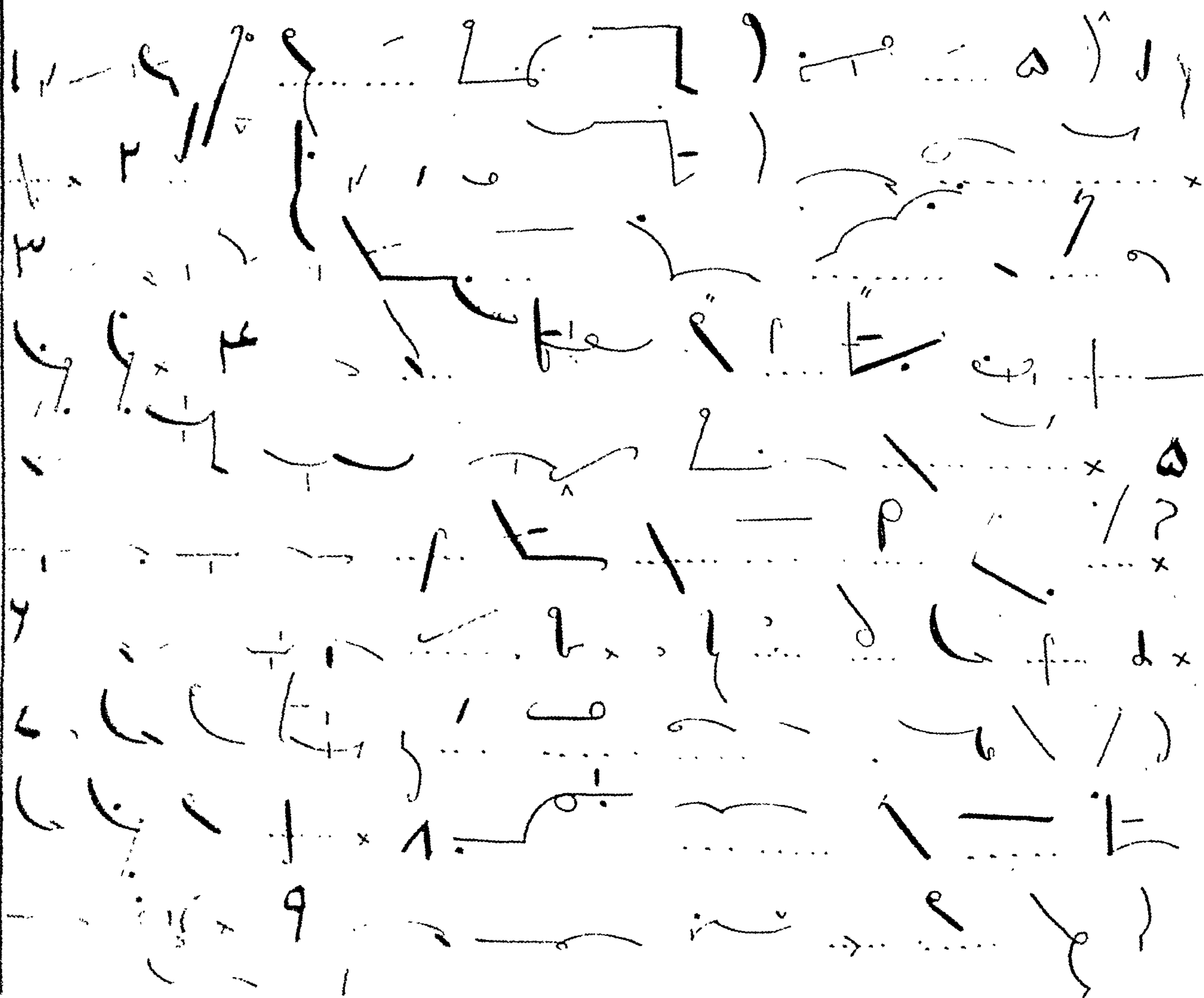


-وڻ ويندين-ته پوري-پوري عزت-ملندءِ. ١٦. حيدرآباد **ويندي** واٽ تي جيڪي ڏٺم سو-ته ويهي ٻڌو. ١٧. توکي-ٻڌائين-جي-**ماتا** ڏني-آهي ياڻ. هوءَ هيئر بلڪل بيدي ٿي-ويئي-آهي.

١٨. رام جي جيئي مطابق ڀڳوان-کي سنياي وڃي هن ڪم کي لڳ ته اٺ پيو **فتح**-اٿي.

مشق ٧٤

لفظي حروف:- ... ثابت-ي ... ثبوت ۽ سياسي ... نوٽيس ... صورت ... حيرت ... شهادت ... داد ... عدد ... دريافت ... زيردريافت ... تعلقات-ي



اوهان کي نه چوان ته توهان جي ته دل به **وڏي** وېندي.

۵. آءُ اڄ **آزاديءَ** جو گهڻو ڪجهه اوهان کي ٻڌائي چاهيان ٿو آيو آهيان ته هن **ضرورت** جي مهل سڀاڳ ٿيندا ته ڪڏهن ٿيندا!

۶. روز بروز وڃي ڏکر زور ٿيندو ته به ڏسو ته ماڻهون اڃا نخري ڪان نٿا رهن ۷. بلو ۳ سال جيل ڪاٽي اڄ **آزاد** ٿي آيو آهي؛ ڪيتري **مدت** نه جيل ۾ هو. ۸. هي **شڌ** ڪاڏي آهي هن ۾ ڪو به ميل يا ملاوت نه آهي. ۹. توهان جو پيءُ اڃان **زنده** آهي ڪين نه؟ اسين ڪيس جلدي ڏسڻ **وېنداسين**. ۱۰. مون هنجي **مخالفت** سا ڪئي آهي رهائڻ نه هُن اڄي مون سان **ضد** پاتو آهي ڏسجي ته اُن ضد جو ڪهڙو نتيجو نڪري. پڻ به گهڻي هن جي **مخالف** راءِ ڏني پر **ضد** اڄي مون سان پاتو اٿس. ۱۱. ٻڌاءِ ته تنهجو **مطلب** ڪهڙو آهي جهيڙي جو ٻاپاشاه جو. ۱۲. تازو جيڪا عيدگاه ۾ **ميٽنگ** گڏ ٿي هئي اُن ۾ بلڪل گهڻو آدم آيل هو. ۱۳. شال ڏئي توکي اِن ڪان به **وڏو مرتبو** بخشي ۽ جڳ جي مُراد حاصل ڪرين مگر اسان کي يار سو ڪڏهن به نه وسارج. ۱۴. اڃان ڪم ٿي نئو شروع ٿئي ته **منڊ** ۾ ئي رينگٽ وڃي ٿو وهين. **مطلب** ته توکي هن هنر سکڻ جو چاه ڪون آهي. ۱۵. پڪ ڄاڻ ته هو بلڪل نيڪ **مرد** ۽ لائق انسان آهي. جيڪڏهن توهان

١٤. پڏائي سگھندو ته توهان گرمن مان ڪيترا ڪائونسلن
۾ گهڙندا ۽ ڪيترا ڪائونسلون بائڪاٽ ڪندا.
١٥. توهان جي اسڪول کي سال به سال ڪيتري گرانٽ ملندي آهي
١٦. جي هو اهو غاليچو بلڪل سستو ڏيئي ته بيشڪ خريد ڪر.

مشق ٧٣

لفظي حروف:- نيندو-ا-ي-ي ..... آنند ..... آزاد-ي
ا ضرورت، ضد ..... زياده ، زنده ..... شايد ، شڌ
..... شروعات ، شرط ..... فائدو-ا-ي ، مخالف، مخالفت
..... ميٽنگ، مطابق، ماتا ، فتح ، مطلب-ي-ت، مدت
..... مرتبو ، مرد-ي ، منڊ ، وڏي-و ڏيک.
..... وڏو-ا-ي-ي ، وينڊو-ا-ي-ي ، وينڊاسين-ون-س

١. هيتري ساري ڪم ڪندي به جو ڪيئي ڪيس ڪو فائدو ملي
سو اصلي خير. فائدا يار آهي ون جن جي قسمت زور هجي.
آنند ۾ ته اوهين ويٺا آهيو. ٢. رام ۽ گوپال پاڻ
۾ شايد مامو ياٽيجا ٿين. مونکي ته ايتري سڌ آهي
وڏيڪ ڪيمي کي خبر اٿي. ٣. مونکي چندرا ناٿي هڪ
نيڊي پيٽ آهي جنهن کي ساڻ ڪري مان صيائيءَ مليري
گهمڻ ويندس. ٤. ڪوشش ڪري سگهي ته وڻ ؛
شروعات ۾ ئي شرط شرط وڃي دل کي نه ڪر جي ايتري به

توکي هن سچو نصيب ٿئي. آسين به توکي آسيس ڪنداسين.

۴. اُٻي تون آسان سان بلڪل سُٺي نموني ۾ هلندو هئين هينئن به **ساڳيءَ ريت** چڱو ٿو هلين. اُٻي اسين اوهان جي اِها آدنگي هلت سهي نه **سگهنداسين**.

۵. ڪا سُڌ اٿيئي ته چو **شاگرد** اَج **جلدي** اُسڪول مان موٽي آيا آهن؟

۶. توهان کي جيڪڏهن ڪنهن قسم جو ڪم رکجي ته ڪري سگهندو يانه.

۷. ڪالهه عيدگاهه تي ڏامي مصر جي **صدارت** هيٺ هڪ رٿ بحال ٿي ته اُٻي وديشي ڪپڙي کي بائڪاٽ ڪرڻ گهرجي.

۸. ڪا خبر اٿو ته اِها رٿ **خود** منهنجي زيرصدارت پاس ٿڻ لاءِ آئي هُئي مگر پاس نه ٿي.

۹. مهرباني ڪري ٻڌايو ته اَج مونکي پيٽ ۾ **سخت** سور آهي اِن ڪري آفيس ۾ هلي نه **سگهندس**.

۱۰. آهين اهڙو جو هن **مشڪلات** جي ويلي جيڪر ڪٽي ڪم اچين.

۱۱. تنهجو پياءُ اَج ڪلهه ڇا **ڪندو** آهي. ڪيس لکج ته اسين ته يار آن جو واپار **ڪندا** آهيون جنهن کي اَج چوٿون سال اچي ٿيندو.

۱۲. توکان نه وڏيڪ ڪڏهن **گهرندو** ڪين آهيان پوءِ جو ٿو مونکي اجائي الزام هيٺ آڻين.

۱۳. اوهان پنهجي دڪان تي ڇا ڇا گهرائيندا آهيو. اسين نه صرف اسٽيشنري گهرائيندا آهيون.

مشق ٤٢

لفظي حروف:- هت - هُتي ۽ هيڏي - هوڏي شاگرد - صدارت ۽ زير صدارت سگهندا - و - ي سگهندس - بيس سگهنداسين - ون جلد - ي - يُ خود ۽ ازخود خود - خريد - کندو - ا - ي - يِ - کندس - کنديس کنداسين - ون مشڪلات گهرائيندو - ا - ي ۽ گهرائنت گهرندو - ا - ي - يِ

١. هينئر ٿوري - مهل هت ترسي پوءِ جيڪر هوڏي وڃ - ته بهتر - ٿيندو ڇو - جو مان - به پوءِ توهان سان گڏ هلي - سگهندس.

٢. هيڏي ٿوري هوڏي مون هنکي گهڻوئي ڏٺو پر هو آيان هت نه لکو - اٿم - آيان - به هُنجي جانچ ڪندس دلجاءِ ڪر.

٣. خدا - جو شڪر ڪريو - هن - جي رضا تي راضي رهو ته - ازخود

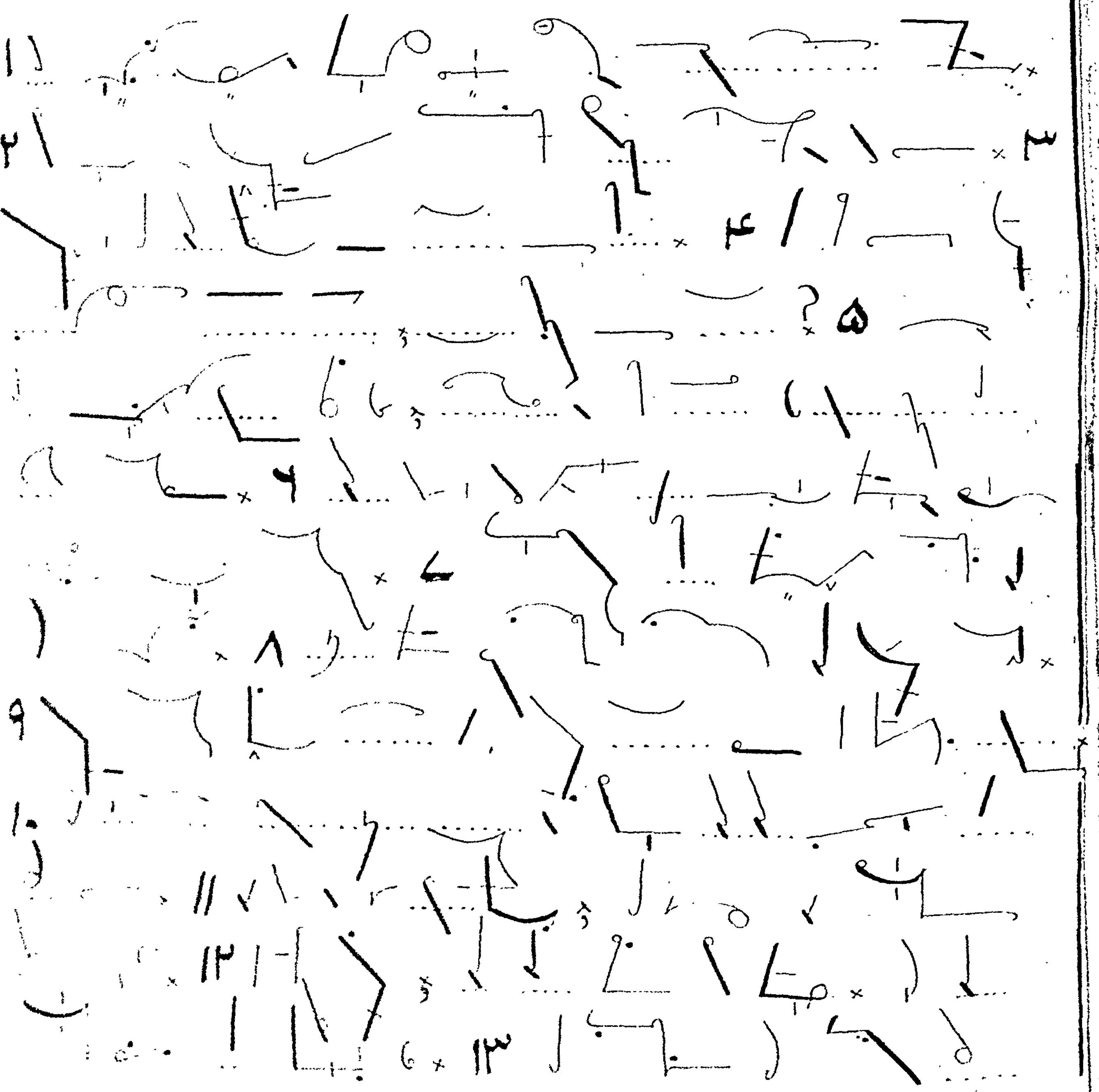
مشق ٧١

لفظي حرف:- پندت ـ بندوبست ـ ي ـ گهنٽا ٻني ـ گڏ ـ بندش ـ ديانت ـ ڏيندو ـ ا ـ ي ۽ ڏيندڙ

تندرست ـ ي ـ ونائيندو ـ ا ـ ي ـ ونائيندس ـ اين ـ ون ـ ڏيندس ـ ڏينداسين ـ ٿيندو ـ ا ـ ي ـ ٿيندس ـ ٿينداسين ـ ون

ونندو ـ ا ـ ي ـ ونندس ۽ ونداسين ـ توني ـ تِت ۽ تِتي

جودا ـ جِت ۽ جِتي ـ حالت ـ حلت.



نقطه‌چيني کندو کاتو کاتن ناتو ناتن فدا صحبت - ي

۲۰. مقدمو بسنت پرماتما هوٽيل ستت ساختني غرت

چکناڻ سرتاج ريت. ۲۱. سواد سوادي ضمانت جرت

کرامت کرامتي کراهت کراهتي فولاد ۲۲. مؤت مٿ

پريس نوٽ وڏانجي ليندو واجهائيندا کرتب مونجھ پورت

اڙ هوند. ۲۳. صندل هردم هردل نڌان نڌڪو مدرسو

مڌ سھائيندو ناد انادي ۲۴. سوئيڊ پسند پسندي

پڙهندو والد وهندس وهنداسين پڙهندس ۲۵. پڙهنداسين

اندازو پکي سمنڊ بيهندو ڪنڊس ترسندس - اسين ۲۶.

گسائيندا مدبري اُجهندو مادريت آفت فٿ موتمار گفتگو آئيندو.

۲۷. ننڊ نيندي اُچوت چوٽ ديارتي وديش وديشي تنون تنٽ

چاڙهيندا. ۲۸. انڌوڪار دور انديشي ڏُڏ هاءِ ڪورٽ حقارت قيت

- يندو بگڙندو سپرد. ۲۹. واندو واندن چاڙتو چاڙتن بدلي بدلائڻ

ڪروڊ ڪروڙي پدارٿ. ۳۰. جُلد جلاد آپگهات لاڏلو ڪلاچيت

رتورت چنائيتي ذات‌پات ذري‌گهٽ ۳۱. وٿبو پرداخت مطالبو

مانعت وفد وٽذي ڪرڪندو تهمت رُلندا نابود - ي ۳۲. مدرسو

هنٽ هٽائڻ ڪوتاهي مدبر - ي - ن متفق ۳۳. ڳهٽائڻ مُنڊ

ڊينڊ ڳهٽائي بيت ڏڪيندا چڙهت دردسري جذبيشل ۳۴.

بلاغت رعيت اختلاف آيت ڪيدمدا ڪيدائيندا حضرت

حضرتا لئنت -

هنڌ ڳنڌ اُنائينڌو لڙنڌو ٻڇنڌ ٦. ڦاريندو ٻڇنڌو
ٻڇنڌڙ ٻڇنداسين سڙارت گرانٽ روڊ اُڏامندو ويڙان
۷. مارينڌا سيکارينڌو ڦرڪنڌو ٻڌائينڌا ڪٽب ڦوٽاري
وڃائينڌا پڪڙنڌي لڙنڌا ۸. ڦرلٽ مارڪٽ پارٽ غلطان
ٻڌائينداسين ڇنڊڙ هنڌورو ۹. سلامت سلامتي ثبات
اثباتي قدآور قدرتي قدم قديم قسمت ۱۰. قناعت
قوائد ڪانٽ ڪانو ڪانڊارڃ ڪتاب ڪٽڻ ڪٽڙي
۱۱. ڪتھڙو ڪسرت ڪيت ڪيتي ڪڏهن ڪڌائيندو چنسو
چنڪمرو ۱۲. درد دردشا درد درشتانت ڏونڙجڻ
ڏمتال ڏلت ڏنڊوت ڏورڇ ڏنجيدگي ۱۳. حرارت
حضرت خادم مخدوم خاندان خصلت خفت دادلو آب د
آبادي آبرندو ۱۴. آيت اُڦٽ ارڙ آخوند اُساڙ
آسراڻ استقامت اشتھار آسودگي ۱۵. آگند اُڏُڙ
انشاالله اتفاقي الوث اُمت آناسري انتقال انتظام انتخاب
بدلجڻ ۱۶. بالانڪ باروت اوٿ موٽ بند بکوات
بکوائي بڙڪ برکت بشرطيڪ بندگي بنڌرو ۱۷. بڌوت
بلند بناوتي بندوق سيڪريٽري نفرت عداوت مڪتب لُٽڻ
لسراڻ ۱۸. موريت لُڏڪڙي لڙاڻ لڙاڪڻ گهوڙسٽ
گهوٽ گھوٽڻ لوڪ مرڃ ٻجهارت ۱۹. ڪڍڻ گينڊڪڻ

مشق ٧٠

۱. هاستل چوراٽيندي مروت مروتون بجيت بجيتن.
ت ڪاڻي شادمانو ۳. ڪوٽ ڪوٺي اختصار
ڊ ڪلارڪ ڪمت منجهند ڦريندا سون جاڳندا معملات
گدس ڪلارڪ پرداخت مورت مورتون ڪارائيندا سون
ٽ منجهٽ خلفت ستپيند ۴. ويد بندن
ڊگي پتلون مڇيندا سون رتوچارٽ چڪندا پرندا
۵. گنڍين رشوت مُجسٽريٽ ديهات يافتن

ٽلهو ڪبو ته د گڏجي پوندو ته مثال قد انڊ
ناد سماڏ سنڌ شڏين شاد بشا

٦٩. جي خواه کي آوائلي يا آخري ڪيڏو هجي
ته اڏ ڪرڻ سان ٽ يا د گڏي سگهجي ٿو ته مثال
امبرت ڏيپيندو رنگيندو چنپيندو
چنپيندس ته مگر سنبت انگد

مشق ٦٩

(ب) جڏهن نشان کي آخري کنڊو جڪڙيل هجي، مثال :-

تند، پند، ڏونت، کوٽ.

کنڊو ف يا ن انهيءَ حالت ۾ هميشه ت يا د جي اڳيان پڙهبو آهي جئن مٿي ڏيکاريل آهي.

٩٠. ڪن جزوي حالتن ۾ لفظن جي سمجهاڻپ لاءِ ت يا د سڄو لکبو آهي، مثال طاقت، تاڪيد، بدڪ

پٽاڪن، خاتمو، خادم، بيا.

٩١. (الف) نصف ر [ ] اڪيلو اصل نه لکبي آهي.

رات، ريت ۽ اهڙن لفظن ۾ ت جو سڄو نشان لکڻ گهرجي.

(ب) نصف هه [ ] هميشه مٿاهين لکڻ گهرجي؛ مثال

هند، هٿ، هوند.

٩٢. (الف) آخري حرف علت جي اڳيان ت يا د جو نشان هميشه سڄو لکڻ گهرجي؛ مثال پيت، پيٽي

بد، بدي.

(ب) مگر زمان مستقبل جي پڇاڙيءَ ندو-ا-ي يندو-ا-ي لکڻ لاءِ، آخري حرف علت هوندي به نصف نشان لکي سگهجي ٿو. مثال لکندو، سڙندو، ٽوڪيندو وغيره. مگر

کندو، جهندو، منڊو.

٩٣. م، ن ۽ ش کي نصف ڪري ...

ناهي آگوانن کي شهر مان ويئي هلڻ لڳا. سڀني شهر ۾ رؤنق لڳي پيئي هئي. بزار ۾ چرخا ست ڪاڌي وغيره ڏسڻ ۾ پئي آيا. سڀني وات **قومي نعرن** جي ڌم هئي. شهر جي ماڻهن ۾ به ڪو پريم گهڻوئي ڏسڻ ۾ آيو. اُنهن جا چهرا بلڪل خوش ڏسڻ ۾ ٿي آيا. آگوانن ۾ پڻ سرهائي ڏسڻ ۾ ٿي آئي. اهڙن آگوانن جي آچڻ مان انيڪ حادثن جي ٿيڻ جو امڪان ٿئي ٿو. ماڻهن ۾ **بحث مباحثه** هوڻ هڙي موقعه تي لاشڪ ڪو **فساد** ٿي پوي. مگر شڪر جو خير سان پلڪ رهجي آئي.

باب ٢٦

اُصول تنصيف پيانگ (١)

٨١. سنهي نشان کي نصف (يعني اڌ) ڪرڻ سان ت گڏجي ٿي ۽ ٿلهي نشان کي نصف ڪرڻ سان د گڏجي ٿو: مثال:-

بي ١٠ پيٺ ١٠ پٽ ١٠ بي ١٠ بيد ١ بد ١٠ بوڊ ١٠ پريت ١٠ ورود ١٠ صفت ١٠ سپوت ١٠ انتظام ١٠ چيشالي

٨٩. هيٺين حالتن ۾ نشان بنهي ت خواه د لاءِ نصف ڪري سگهجن ٿا.

(الف) جڏهن لفظ ۾ هڪ کان وڌيڪ پد هجن مثال

رغبت عاقبت

مشق ٦٧

١. چنپل چنبڙڙ پنبو پنبيڙي چنبو چنبيلي چوُنبڙ
٢. ڇنب ڏُنبو ڏينب ڏينبو ڙينبڙ ڙبنو ڙينب
٣. ڙُنبڙ ولڙ ڙولڙ
٤. گولاڙو ڪلڙ ماپ عنبر سنبال پلڙ خلل خللي
٥. تنبيه جنبش باينڙ ٻنبو تنبڙ هنبوچي جاينو چنبا
٦. چينبڙ استنبول ڪمپس تنبڙ پنبيڙي
٧. جلال دلال چانسلر ڪمپني انبالا بامبي سنباها.

مشق ٦٨

لفظي حروف:- مبادا
فرزوگرام:- مباحثا-ا-ي ابنوه
قومي نعرا

ڪلڪتي-۾ تاريخ ٧-جولائي ١٩٢٠ جي شام جو علي-ڀاءُ
...ون-هو. چو-جو هنڪي بامبي-۾ بلڪل گهڻو ڪم ڪريو-هو.
مائي سروجني-نيڊو اڳي خير-سان پهتا. گانڌي منجهن-
...ن آگوانن جي درشن-واسطي هزارين-ماڻهون اڳي اسٽيشن-تي
...-هوا. اينري-ساري ماڻهن-جي **انبوه**-جي سنبال-لاءِ
...ن پڙ آيل-هئي. چو-جو دپ-هو-ته **مبادا**-ڪو-
...ته-ٿي-پوي. آگواڻ ريل-مان اچان لٿائي مسرت اچي
...-جي انبوه-۾ گوڙ متو. پوءِ هڪ عاليشان ء-شام گ...

مرڪب حرف صحيح	نالو	علامت	مثال
سپ مب ميپ نپ نب نيپ	امب		چنبل ؛ انب ابنوھ ڏنب ڪنبڙ سنپال سنپرو ھنبوچي

٨٧. مُرڪب حرف صحيح جي ٻن حروف صحيح جي وچ ۾ ڪو حرف علت اچي ته اُهو مُرڪب حرف صحيح ڪوٺ جيئو ۽ مٿيان نشان ڪم نه ايندا.

مثال ماپ الوپ خليل

مشق ٦٦

١
٢
٣
٤
٥
٦
٧

سي سرس

اوهان ملول نه ٿيو. ڏيڻ سگهارو سڀ جو راکو آهي. تنهنکي نه
وسارجو. ائين جيئي پاڻ نه گذاري ويئي. اسان کي پنهنجي
امڙ جي وڇڙڻ جو بلڪل ڏک هو پر وري به ايترو آسرو هو
ته ڏيڻ اسانجي واسطي ويئو آهي اسان پوءِ اُن جي ڳولا ۾ نڪتاسين
پر ڏيڻ به اسان کان لڪي ويو نٿو. آخر ڪو حيلو وسيلو نه ڏسي
وري پنهنجي امڙ وٽ آيا آهيون پر ماءُ به هينئر سڌرا نيئي ٿي
امڙ جي ڏيڻ ۾ آسان کي هڪ ويلو به لنگهڻ نصيب نه هو. پر
هاڻي الاجي ڇو اسان کي وساري ويئي آهي. هنن جي اهڙي
ڏک ڀري ڳالهه ٻڌي منهنجي دل ۾ بلڪل ڪهل آئي. ڳالهائڻ نه اُڃيم
جين ڪين ۾ جواب آيو هوم سو جهلي مون ڪين اشارو ڏنو ته مونکي رب جو حڪم
آهي ته اوهانکي گهروني هلان. ڪين ائين پرپائي گهروني آيس. اڄ هو
بلڪل سڙها ٿا ڏسڻ ۾ اچن ۽ ڪين ائين ڏسي منهنجي دل ڀاري ٿي ٿي.

باب ۲۵

مُرڪب حروف صحيح

۸۶. مُرڪب حروف صحيح هيٺيان آهن:-

مرڪب حرف صحيح	نالو	علامت	مثال
لر يا لل	لَر		ڪائونسلر، خلل، ڪائونسلري، خللي، ڪائونسلر
[illegible]	امپ		اسٽامپ، اسٽامپون، امپر، امپل

مشق ٦٥

نصيب سانگي مان ڪاله جهنگ جي سير تي هوس ته ڪنهن ٻهل
هڪ قبر جي پرسان ٻه ٻار ويٺل ڏٺم. دل ۾ گمان آيو ته
هن جڳه هنجي رهڻ جو سبب ڇا. ويجهو وڃي ڏسان ته
هڪ مائي اُن جا هڪ ٻئي کي وينا آڇين پر ڪائي اُهن مان ڪو
ڪون ٿو. هي حال ڏسي مان ڇوڪر کان اِن ڳاله جو سبب پڇ
ڇوڪر جي اک ۾ پاڻي ڀري ڪري آيو ۽ جواب ڏنائين ته هن منهنجي
ڀيڻ کي ڪاله شهر ۾ پنڻ مهل ڪنهن شخص ٻاجهه آڻي سڏ
ري مائي ڏني پر موڙهي ڪتان ٻه ڪويڙ هٿ نه آيو آهي. هوءَ
هينئر ئي چوي ته هي مائي ٽون کاءُ. پر آءُ ٿو چوان ته هي
مائي جا هن کي ملي آهي سا مان کڻن کان. ڇوڪر اجان
اِها ڳاله ڪري پوري مس ڪئي ته وري ڇوڪري چوڻ لڳي
ته ادي ڪاله کان آنُ ئي نه ڏٺو آهي. جيسين هن ڪجهه نه
کاڌو آهي تيسين آءُ ڪئن کان. هن جو ٻاڻ ۾ ايترو
پريم ۽ سڪ ڏسي مان ڪانئن هن جهنگ ۾ رهڻ جو سبب پڇيو
بس پوءِ ڇوڪر وري اچي رُنو. ڀيڻس ڏاڍ ٻئي ٻاسي ڦهڪون
هارڻ لڳي. هن کي هن حال ۾ ڏسي منهنجا نيڻ ڀرجي آيا. ڪجهه
دير ڪانپوءِ چوڻ لڳم ته هن قبر ۾ اسان جي امڙ آهي. مرڻ کان
اڳم اسانکي چيئي ويئي هئي ته هينئر آءُ رب وٽ ٿي وڃان پر



جي ٿو. جي ل پٺيان حرف علت هجي ته مٿاهون لکجي؛ جي حرف علت نه هجي ته هيٺاهون. مثال قل قلي اويل اويلو خال خالي بغل بغلو عيال عيالي رل رلي

(د) ڪُپ ۽ گول کاپوءِ ل گول واري ساڳئي ڦيري سان لکڻ ۾ ايندو آهي. مثال فيصل فيصلو وصول وصولي مثل مثالي لهال نثل

٨٤. درمياني ل اڪثر مٿاهون لکڻ ۾ ايندو آهي مگر هيٺ ۽ مٿي ٻنهي پرين سان جئن لکڻ سهنو ۽ سهڻو ٿئي تئن لکڻ گهرجي. مثال خالق خلق اخلاق خليفو نيلام

٨٥. آخري ڪنڍي جڪڙيل لن واري صورت ۽ بيءَ نشان سان ۽ ٻنهي پرين هيٺاهين خواه مٿاهين لکي سگهجي ٿي. مثال گنلن مئلن نالن قتلن

مشق ٦٣

١

٢

٣

٤

٥

سنڌي شارٽ هئنڊ

يعني

فن زود نويسي

پانگون ڇپيون

تيار ڪيل

بمبئي سرڪار جي حڪم هيٺ

بصرمل جوهرمل ماڙيوالا

ڪلارڪ

ڪمشنر صاحب بهادر سنڌ جي

روپچند هرگن سنگه هگوراڻي

سنڌي شارٽ هئنڊ ٽيچر جو